

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه باستان‌شناسی

(M.A) پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد)

گرایش: باستان‌شناسی - تاریخی

عنوان: بررسی و معرفی سکه‌های دوره ساسانی موجود در موزه سندج

استاد راهنما: دکتر رضامستوفی

استاد مشاور: دکتر مرتضی حصارى

کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۱۱۰۲۸۹۱۰۱۰

پژوهشگر: آراس رحمانی

شماره دانشجویی: ۸۴۰۱۶۵۳۴۰۰۰

تهران نیمسال اول ۱۳۸۹

تقدیم به

پدر عزیزم

سپاس و قدردانی

خداوند را شاکرم که به من فرصتی عطا فرمود تا بخشی از زندگی‌ام را با انسان‌هایی فرهیخته سپری نمایم و از رهگذر این مصاحبت به بسط بینش مبتنی بر یادگیری‌ام یاری رسانم.

سپاس و ستایش خدای را سزااست که کسوت هستی را بر اندام آفرینش پوشانید، او که تمامی ستایشگران از ستایش او عاجزند و تمامی حسابگران از شکر نعمت‌های او ناتوان.

پس از حمد و ستایش خداوند متعال، بر خود لازم می‌دانم که از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر رضامستوفی که مسئولیت راهنمایی این رساله را بر عهده گرفته‌اند و در تمامی مراحل تحقیق، نگارنده را مرهون راهنمائیهای عالمانه و لطف صبورانه خود قرار داده‌اند، و هم‌چنین از الطاف دلسوزانه استاد مشاور جناب آقای دکتر مرتضی حصاری در نگارش پایان‌نامه نگارنده را با شفقت و بزرگواری یاری نمودند و هم‌چنین از همکاران خود در موزه سندج و از تمامی کسانی که این جانب را در طول نگارش این رساله یاری رسانیدند صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایم.

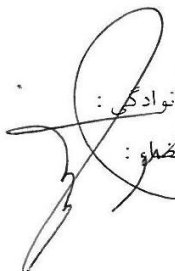
بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب آراس رحمانی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۴۰۱۶۵۳۴۰۰۰ در رشته باستان شناسی که در تاریخ ۱۳۸۹/۱۱/۳۰ از پایان نامه خود تحت عنوان: بررسی و معرفی سکه های دوره ساسانی موجود در موزه سندج با کسب ترمه ۱۹ و درجه عالی دفاع نموده ام بدین وسیله متعهد می شوم:

۱. این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
۲. این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
۳. چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
۴. چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی :
تاریخ و امضاء :

بسمه تعالی

در تاریخ ۱۳۸۹/۱۱/۳۰

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای آراس رحمانی از پایان نامه خود دفاع
نموده و با نمره ۱۹ بحروف نزره و با درجه عالی مورد
تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

شماره: ۱۱/۳ - ۱۳۸۹

بسمه تعالی
 دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی
 دانشکده: روانشناسی و علوم اجتماعی

XX

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی	کد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه: ۱۰۱۲۱۱۰۲۸۹۱۰۱۰
عنوان پایان نامه: بررسی و معرفی سکه های دوره ساسانی موجود در موزه سنندج		
نام و نام خانوادگی دانشجو: آراس رحمانی	تاریخ شروع پایان نامه: ۸۸/۹/۲۲	تاریخ اتمام پایان نامه: ۸۹/۱۱/۳۰
شماره دانشجویی: ۸۴۰۱۶۵۳۴۰۰۰	رشته تحصیلی: باستان شناسی	
استاد/استادان راهنما: دکتر رضا مستوفی فرد		
استاد/استادان مشاور: دکتر مرتضی حصاری		
آدرس: سنندج-شهرک سعدی-سه راه خرم کردستانی-کوی سپهر ۲-ساختمان الهیه-طبقه ۴		
تلفن: ۰۹۱۸۸۷۸۸۶۸۸		
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>در این پایان نامه به بررسی و تحلیل ۱۳۰ سکه ساسانی این موزه پرداخته شد. که مشخص گردید، که این ۱۳۰ سکه متعلق به ۱۶ پادشاه از پادشاهان ساسانی بوده که این شناسایی بر اساس تاج شاهان و نوشتار نام و نوع آشنان‌هایی که بر روی این سکه‌ها نقش بسته می‌باشند نام پادشاهان به ترتیب دوران تاریخی آنان و تعداد سکه‌های موجود در موزه سنندج، عبارتند از: ۱. شاپور اول (۲ عدد سکه)، ۲. بهرام اول (۱ عدد سکه)، ۳. بهرام دوم (۱ عدد سکه)، ۴. نرسی (۱ عدد سکه)، ۵. شاپور دوم (۴ عدد سکه)، ۶. یزدگرد اول (۲ عدد سکه)، ۷. بهرام پنجم (۱ عدد سکه)، ۸. پیروز (۳۵ عدد سکه)، ۹. بلاش (۷ عدد سکه)، ۱۰. قباد اول (۳۵ عدد سکه)، ۱۱. -اماسب (۳ عدد سکه)، ۱۲. خسرو اول (۱۰ عدد سکه)، ۱۳. هرمز چهارم (۴ عدد سکه)، ۱۴. بهرام چوبین (۱ عدد سکه)، ۱۵. خسرو دوم (۲۰ عدد سکه)، ۱۶. قباد دوم (۳ عدد سکه) می‌باشند، که بیشترین تعداد متعلق به پیروز و قباد با ۳۵ عدد بوده و کمترین سکه به ۵ پادشاه، با تعداد ۱ عدد می‌باشند تمامی سکه‌های این موزه از حفاری‌های غیر مجاز به دست آمده و محل یافته شدن آنها مشخص نمی‌باشند، این سکه‌ها بر اساس علائم و نوشتارهای روی آن از ۶ ضربخانه متفاوت ساسانی به دست آمده‌اند، که عبارتند از: ۱. ضربخانه بیشاپور؛ سکه‌های خسرو اول ۲. ضربخانه سار؛ سکه نرسی ۳. ضربخانه رامهرمز، خوزستان؛ سکه‌های خسرو اول ۴. ضربخانه گی، جی؛ سکه‌های یزدگرد اول، قباد اول، پیروز ۵. ضربخانه وه اردشیر؛ سکه‌های پیروز، خسرو دوم ۶. ضربخانه مرو؛ سکه‌های بهرام پنجم، که در این بررسی نیز بیشترین سکه مربوط به ضربخانه رامهرمز و پادشاهی خسرو اول می‌باشد.</p> <p>در بررسی سکه های موزه سنندج که به طراحی، گونه شناسی، بررسی نقش و نوشتار پشت و روی سکه های معرفی شده در این پایان نامه در چهار بخش اصلی، که در قسمت زیر مشاهده می شود؛ پرداخته شده است.</p> <p>فصل اول: کلیات</p> <p>فصل دوم: مطالعات نظری (فرهنگ و هنر ساسانی)</p> <p>فصل سوم: مطالعات عملی و کارگاهی (سکه‌های موزه سنندج)</p> <p>فصل چهارم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات</p>		

مناسب است تاریخ و امضا:

مناسب نیست

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات

- ۱-۱ موضوع پژوهش..... ۲
- ۲-۱ اهداف پژوهش..... ۲
- ۳-۱ اهمیت موضوع و انگیزه انتخاب آن..... ۳
- ۴-۱ سوالات و فرضیه‌های پژوهش..... ۳
- ۱-۴-۱ سوالات..... ۳
- ۲-۴-۱ فرضیه‌ها..... ۴
- ۵-۱ روش تحقیق..... ۴
- ۱-۵-۱ اصطلاحات و کلید واژه‌ها..... ۵
- ۶-۱ قلمرو تحقیق..... ۸
- ۷-۱ محدودیت‌ها و مشکلات..... ۹

فصل دوم: مطالعات نظری (فرهنگ و هنر ساسانی)

- ۱-۲ مقدمه..... ۱۱
- ۲-۲ پیدایش سکه در روایات تاریخی..... ۱۲
- ۳ ۲ سلسله و شاهان ساسانی..... ۱۹
- ۴ ۲ تشکیلات دولت ساسانی..... ۲۸

۲۹.....	۴ ۲	طبقات در دوره ساسانیان.....
۳۰.....	۴ ۲	تشکیلات مرکزی.....
۳۱.....	۵ ۲	دین در زمان ساسانیان.....
۳۴.....	۵ ۲	دین زرتشت.....
۳۴.....	۴ ۵ ۲	مزدیسنا.....
۳۴.....	۳ ۵ ۲	مذهب یهود.....
۳۵.....	۴ ۵ ۲	صابین.....
۳۵.....	۵ ۵ ۲	مانی.....
۳۶.....	۶ ۵ ۲	دین مسیحیت.....
۳۷.....	۶ ۲	انواع آتشدان.....
۳۹.....	۷ ۲	هنر و صنعت.....
۳۹.....	۸ ۲	اوضاع اقتصادی دوران ساسانی.....
۴۶.....	۹ ۲	خط ادبیات و آموزش ساسانیان.....
۴۷.....	۱۰ ۲	مراکز مهم ضرب سکه های ساسانی.....
۵۰.....	۱۱ ۲	ضرب سکه.....
۵۱.....	۱۴ ۲	سکه های ساسانی.....
۵۷.....	۱۴ ۲	علائم و نمادهای که بر روی سکه های ساسانی دیده می شود.....
۵۷.....	۱۴ ۲	نمادهای مذهبی.....
۵۹.....	۴ ۱۴ ۲	تاج.....

۲ ۱۴ تاریخ‌گذاری سکه‌های ساسانی..... ۶۴

فصل سوم: مطالعات عملی و کارگاهی (سکه‌های موزه سنندج)

۳ + موزه سنندج..... ۶۷

۳ + بخش پیش از تاریخ..... ۶۸

۳ + بخش دوران تاریخ..... ۶۹

۳ + بخش دوران اسلامی..... ۷۰

۳ + بخش نمایش موقت..... ۷۰

۳ + سکه‌های موزه سنندج..... ۷۰

۳ + انواع سکه‌های ساسانی موزه سنندج..... ۷۲

۳ + شاپور اول و سکه‌های او در موزه سنندج..... ۷۲

۳ + بهرام اول و سکه‌های او در موزه سنندج..... ۷۵

۳ + بهرام دوم و سکه‌های او در موزه سنندج..... ۷۶

۳ + نرسی و سکه‌های او در موزه سنندج..... ۷۹

۳ + شاپور دوم و سکه‌های او در موزه سنندج..... ۸۰

۳ + یزدگرد اول و سکه‌های او در موزه سنندج..... ۸۳

۳ + بهرام پنجم و سکه‌های او در موزه سنندج..... ۸۴

۳ + پیروز و سکه‌های او در موزه سنندج..... ۸۵

۳ + بلاش و سکه‌های او در موزه سنندج..... ۸۸

- ۹۰..... ۱۰ ۳ ۳ قباد اول و سکه‌های او در موزه سنندج.
- ۹۱..... ۱۱ ۳ ۳ جاماسب و سکه‌های او در موزه سنندج.
- ۹۲..... ۱۲ ۳ ۳ خسرو اول و سکه‌های او در موزه سنندج.
- ۹۳..... ۱۳ ۳ ۳ هرمز چهارم و سکه‌های او در موزه سنندج.
- ۹۳..... ۱۴ ۳ ۳ بهرام چوبین و سکه‌های او در موزه سنندج.
- ۹۴..... ۱۵ ۳ ۳ خسرو دوم و سکه‌های او در موزه سنندج.
- ۹۵..... ۱۶ ۳ ۳ قباد دوم و سکه‌های او در موزه سنندج.
- ۹۷..... ۳ ۴ گونه شناسی سکه‌های ساسانی موزه سنندج.
- ۹۸..... ۳ ۵ ضربخانه‌های سکه‌های موزه سنندج.
- ۹۹..... ۳ ۶ انواع تزیینات به کار رفته بر سکه‌های موزه سنندج.

فصل چهارم: نتیجه‌گیری و پیوست‌ها

- ۱۰۲..... ۴-۱ نتیجه‌گیری.
- ۱۰۵..... ۴-۲ نمودارها.
- ۱۰۸..... ۴-۳ تصاویر و طرح‌ها.

فهرست منابع و

۲۳۹..... مآخذ.

۲۴۳..... چکیده انگلیسی (Abstract).

۲-۴ فهرست نمودارها

نمودار ۱-۲-۴ فراوانی گونه‌های سکه‌ها..... ۱۰۶

نمودار ۲-۲-۴ فراوانی گونه‌های نقوش سکه‌ها..... ۱۰۷

۳-۴ فهرست تصاویر

تمامی تصاویر سکه‌ها از آرشیو تصاویر موزه سنندج می‌باشند. که با شماره ۱۰۱-۲۳۰ ثبت و معرفی شده‌اند.

(تصاویر، طرح‌ها و کاتالوگ آنان با نام "پیوست" در این پایان نامه آورده شده‌اند، که از عدد ۱ تا ۱۳۰ نام گذاری شده است.)

فصل اول: کلیات

۱-۱ موضوع پژوهش:

موضوع پایان نامه بررسی سکه های ساسانی موزه سندج می باشد که در این رساله به بررسی و تحلیل نقوش، شکل و شمایل و گونه شناسی سکه های دوره ساسانی موزه سندج پرداخته می شود.

۱-۲ اهداف پژوهش:

۱. بررسی سکه های ساسانی.
۲. بررسی و شناخت و تفکیک سکه ها به لحاظ شکل ظاهری.
۳. بررسی و شناخت و تفکیک سکه ها به لحاظ دوره تاریخی آن.
۴. بررسی و شناخت و تفکیک سکه ها به لحاظ نقوش و نقش مایه های به کار رفته بر روی آن.
۵. منشا و ریشه یابی تاثیرات نقوش به کارفته در سکه ها.
۶. بررسی و ریخت شناسی سکه ها.
۷. بررسی و تحلیل شیوه ساخت سکه ها.
۸. مکان یابی سازندگان و شناخت منشا ساخت سکه ها.
۹. شناخت ضربخانه های سکه های ساسانی.
۱۰. دسته بندی و تحلیل نقوش به صورت مجزا.
۱۱. بررسی و گردآوری تحلیل های صورت گرفته در مورد سکه ها.
۱۲. بررسی و تحلیل نماد و سبک نقوش سکه ها از لحاظ بصری.

۳-۱ اهمیت موضوع و انگیزه انتخاب آن

در دوره ساسانیان به طور کلی سکه‌ها شکل و صورت سابق خود را از دست دادند و نوعی تغییرات کلی در همه سکه‌های رایج این زمان پدید آمد. به این معنی که سکه از جنس طلا و نقره (هر دو) ولی نازکتر و بزرگتر شد، که یک طرف آن صورت پادشاه نقش بسته بود و طرف دیگر آن آتشدان با دو محافظ دو طرف که گاهی اینان تاج سلطنتی نیز بر سردارند، دیده می‌شود. در رو و پشت این سکه‌ها به خط پهلوی محل ضرب و سال و تاریخ ضرب سکه نوشته شده است ظرافت و دقت در کار ضرب این سکه‌ها از جمله امتیازات خاص آنهاست. بدین معنی که از روی این سکه‌ها می‌توان به صورت و شکل تاج سلاطین ساسانی اطلاع کامل یافت. این تصاویر و مشخصات درست همان‌هایی است که ما می‌توانیم آنها را در حجاری‌های بدست آمده از آثار ساسانی در جنوب و دیگر قسمت‌های ایران بیابیم و خود می‌تواند از هنر ارزنده ایرانی و ذوق و استعداد فراوان تهیه کنندگان سکه‌ها، نشانی باشد. این زیبایی در تنوع سکه‌ها و نقش‌ها در گونه‌های مختلف آنها هر انسان هنر دوستی را بر آن می‌دارد که نگاهی عمیق و ویژه به این آثار ارزنده داشته باشد، که انگیزه مناسبی جهت انتخاب این موضوع در پایان نامه حاضر بوده است.

۴-۱ سوالات و فرضیه‌های پژوهش:

در این پایان نامه سعی بر آن شده به سوالات و فرضیه‌های موجود در مورد سکه‌های ساسانی موجود در موزه سنندج پاسخ داده شود. در این راستا، به هر یک جداگانه و با در نظر گرفتن دیگر نظریه‌های موجود در بین باستان‌شناسان و محققین، پرداخته شده است.

۴-۱-۱ سوالات:

سوالاتی که با مشاهده و بررسی این سکه‌ها مطرح می‌شود، بدین قرار می‌باشد:

۱. سکه‌ها متعلق به کدامیک از شاهان ساسانی می‌باشند؟
۲. ضرب کنندگان این سکه‌ها چه کسانی بوده‌اند؟
۳. سکه‌ها در کدام شهر ضرب شده‌اند؟
۴. علائم به کار رفته بر روی سکه‌ها دارای چه مفهومی می‌باشند؟
۵. آیا این سکه‌ها دارای یک کارگاه مشخص بوده و یا در تمامی حوزه جغرافیایی حکومت ساسانی ضرب می‌شده است؟
۶. ضرب این سکه‌ها دارای یک شیوه خاص بوده و یا بدون هیچ پیش زمینه‌ای ضرب می‌شده‌اند؟

۱-۴-۲ فرضیه‌ها

۱. سکه‌های ساسانی تحت تاثیر سایر هنرهای ضرب سکه‌های دوران قبل ساخته شده است.
۲. نقوش به کار رفته بر روی سکه‌ها دارای معنا و مفهوم نمادین بوده است.
۳. این سکه‌ها دوشادوش سایر هنرهای ساسانی رشد کرده و دارای گستره وسیع در تمامی سیطره حکومت دوران ساسانی بوده است.
۴. این سکه‌ها بر اساس و تحت تاثیر نقوش برجسته‌های، ساسانی ساخته شده‌اند.

۱-۵ روش تحقیق

روش تحقیق این پایان نامه، توصیفی-تحلیلی است با دوشیوه کتابخانه‌ای و میدانی صورت پذیرفته است. در روش کتابخانه‌ای که در فصل اول و دوم از آن استفاده شده است، به بررسی و تحلیل دوره ساسانی و اقتصاد و هنر سکه زنی این دوره پرداخته شده و گزارشات و پژوهش‌های مختلف صورت گرفته در ضرب سکه را مورد مطالعه قرار داده و در این راستا از پژوهش‌های انجام شده در راستای موضوع

پژوهش نیز به بحث گذاشته شده است؛ اما در روش دوم که به صورت میدانی صورت گرفته است به بررسی و تحلیل سکه‌های موجود در موزه سنندج که از نقاط مختلف سنندج به دست آمده و در موزه این شهر نگهداری می‌شوند پرداخته شده است. در این بخش، به طراحی و تحلیل سکه‌ها، گونه‌شناسی، دسته بندی سکه‌ها به لحاظ دوره و نقش‌مایه، بررسی و تحلیل سکه‌ها به لحاظ شیوه ضرب و علائم به کار رفته بر روی آن و کاتالوگ نویسی و.. پرداخته شده است.

۱-۵-۱ اصطلاحات و کلید واژه‌ها

سکه ساسانی، عصر ساسانی، موزه سنندج، ضربخانه، سبک، نماد، تاج

• سکه ساسانی

«سکه عبارتست از یک قطعه فلز به وزن معین، که روی آن علامت رسمی دولت یا حکومتی که عیار و وزن آن را نشان می‌دهد، نقش گردیده است. سکه از فلزات مختلف، مانند طلا، نقره، مس و آلیاژی‌هایی مانند برنز ساخته می‌شوند». (سرفراز & آورزمانی؛ ۱۳۸۵، ۷). سکه‌های ساسانی اسناد و مدارک گران بهایی از تاریخ و فرهنگ و هنر و مذهب ایران به شمار می‌روند، همان قسم که کتیبه‌ها و نقش برجسته‌های ساسانی بسیاری از مسائل تاریخی را به نظر می‌آورد. سکه‌های ساسانی از جنس طلا، نقره، برنز، و آلیاژی از قلع و سرب ضرب شده‌اند. سکه‌های طلا را دینار و نقره را درهم می‌گفتند. اشکانیان در مدت چهار قرن فرمانروایی تنها به ضرب سکه‌های نقره اکتفا نمودند اما اردشیر یکم برای رقابت با رومیان و نمایش قدرت سیاسی و اقتصادی اقدام به ضرب سکه‌های طلا دینار نمود. هر یک از انواع دینار و درهم دارای اجزائی می‌باشد، مثلاً سکه‌های نقره که وزن آن‌ها یک ششم درهم است دانگ نامیده می‌شده است.

(سرفراز & فیروزمندی؛ ۱۳۸۳، ۱۲۳)

• عصر ساسانی:

اردشیر پسر کهرت بابک موبد معبد آناهیتا در استخر بود. بابک پسر یا شاید دست پرورده ساسان بود که دودمان ساسانی نام خود را از وی گرفته و احتمالاً در دوران بلاش چهارم بر پارس حکومت می کرده است. وقتی بابک شاه شد با استفاده از سستی پارتها بخش اعظم استان پارس را متحد ساخت. اردشیر پس از جلوس به تحت سلطنت که حدود سال ۲۰۹ میلادی صورت گرفت. وی پس از بنا ساختن دژ شهر «گور» فیروزآباد، در نبردی بزرگ در هرمزدگان در حدود ۲۲۴ م توانست اردوان پنجم آخرین شاه اشکانی را شکست دهد و حکومت ساسانی را تاسیس کند و این دوره تا پادشاهی یزدگرد سوم ۶۵۲ م به طول انجامید. (هرمان؛ ۱۳۷۳، ۸۴)

• موزه سنندج:

عمارت سالار سعید ساختمانی تاریخی و محل موزه سنندج است که در شهر سنندج واقع شده است. این موزه در خیابان امام کوچه حبیبی و در بخش بیرونی عمارت ملا لطف‌الله شیخ الاسلام قرار دارد و در آن آثار و اشیاء تاریخی کشف شده از استان و سایر نقاط ایران به نمایش گذاشته شده است. اروسی موزه سنندج یکی از نمونه‌های اروسی سازی و کار استادکاران سنندجی می‌باشد. این ساختمان یکی از بناهای تاریخی استان کردستان است که تبدیل به موزه سنندج شده است. این عمارت در اواخر دوره ناصرالدین قاجار بنا شده است. روش و سبک ساخت آن تحت تاثیر معماری دوره قجر بوده است. زیرزمین این عمارت دارای حوضی می‌باشد و دارای سقفی گنبدی شکل است که به طرز زیبایی آزین شده است. این بنا از سنگ، آجر و چوب با پشت بام شیروانی ساخته شده است. زیباترین و جالب‌ترین قسمت ساختمان،

پنجره‌های ارسی بزرگ حال می‌باشند که هفت در دارند و به خودی خود یک شاه‌کار هنری می‌باشند. (پایگاه اطلاعات میراث فرهنگی سندج)

• ضرابخانه

محل ساخت و ضرب سکه به نام ضرابخانه (سکه خانه) نامیده می‌شده است، هر شهر بزرگی دارای ضرابخانه‌ای ویژه بود و در آن‌جا طلا، نقره، و مس به سکه تبدیل می‌شد و هر ضرابخانه با نمادی بر روی سکه مشخص می‌گردید، ضرابخانه برای شاهان دارای ارزش بسیاری بود، زیرا قدرت اقتصادی حکومت در این مکان متمرکز می‌شد. (قائینی؛ ۱۳۷۵، ۵۹)

• سبک

سبک، به یک شیوه ساخت و ساز منظم و متداول آثار هنری گفته می‌شود؛ یا به آثار هنرمندانی که در یک قالب خاص و مشخص به خلق آثار پرداخته‌اند، اتلاق می‌شود. (پیرنیا، ۱۳۸۶، ۲۰)

• نماد:

«نماد به چیزی است که به جای چیز دیگر به کار می‌رود و نشانه آن است یا بر آن دلالت دارد. به نظر می‌رسد که گرایش طبیعی برای ایجاد نمادها به شیوه‌ای که می‌اندیشیم و در هنر ما باید انعکاس یک ویژگی عمیق روان بشری باشد داشته باشیم» (هال؛ ۱۳۸۳، ۱۴).

• تاج:

افسر یا تاج، کلاهی مزین است که شاهان بر روی سر می گذاشتند. افسر، یعنی روی سر، برسر، به سر تصاویر مهرها، جامها، نقش برجسته ها و سکه های ساسانی نشان می دهد که شاهان ساسانی هر یک تاج مخصوص داشته اند و تاج در حقیقت سمبل پیوند فرمانروایی نیروهای آسمانی بوده، علایم و تزیینات آن نیز این مطلب را تایید می کند. (سرفراز و آورزمانی؛ ۱۳۸۵، ۹۵).

۱-۶ قلمرو تحقیق

قلمرو این رساله به دو صورت زمانی و مکانی بوده است:

• زمانی:

قلمرو تحقیق به لحاظ زمانی، باید دوران حکومت ساسانی را در نظر گرفت که می توان تاریخی در حدود ۴۰۰ سال را برای آن قائل شد که از ۲۲۴م شروع شده و تا ۶۳۰م ادامه پیدا می کند.

• مکانی:

موزه سنندج را باید معرفی کرد که سکه های مورد بررسی در این موزه نگهداری می شود.